

LUNDS
UNIVERSITET

Hur dansar samhällskroppen?

**En studie av bakgrunden och förutsättningarna för
fritidsdans och den politiserade kroppen i samtida Sverige**

Celeste Sjölin

Kandidatuppsats Kulturadministration (KULK10:3)
Avdelningen för kulturadministration
Institutionen för kulturvetenskaper
Lunds universitet
Handledare: Mats Arvidson
VT 2015

Abstract: How Does the Body of Society Dance? – A study of the background of leisure dancing and politics of bodily practices in Sweden

This thesis utilizes content analysis and the method of theory triangulation to explore how leisure dancing is connected to other societal tendencies. Its focus is contemporary leisure dancing in Sweden and its connections to history, capitalism and international tendencies. This is managed by juxtaposing the following themes:

First, dancing is an integral part of leisure, ritual and festivities. These events appear to be a necessary part of culture, both as meaning-bearers, and as counterweight for the disciplinary practices of work.

Second, under capitalism, leisure activities have grown individualized and rationalized and, in effect, become a prologation of work. Combined with public health policies, this affects leisure dancing by the institutionalization of dance as tool for exercise, therapy and pedagogy – rather than as an end in itself.

Third, institutionalized dancing in contemporary Sweden is largely based on theories and methods devised for mass control and propaganda in nazi Germany.

Fourth, the strong focus on public health in Sweden stems from in particular the 1920s-1940s. The vision was "total health", and eugenics as well as strict self-control were considered part of public hygiene and health. Drawing parallels to the reality of bodily practices like group exercise programs today, we can see that this ideology has vastly influenced contemporary bodily practices.

Keywords: Dance, biopolitics, Laban, Hitler, Folkhemmet, folkhälsa, public health management, Höjer, Gustave Le Bon, masses, people, bodily practices, embodied knowledge, dance theory, German expressionist dance, modern dance, swing dancing, les mills, group exercise, military training, wwii, movement theory, propaganda, Sweden, Germany, dance anthropology, capitalism, leisure theory, culture, cultural administration.

Innehållsförteckning

Inledning	s. 5
Bakgrund: B-uppsatsen	s. 6
Syfte och frågeställning	s. 7
Tidigare forskning.....	s. 8
Metod	s. 9
Teori, källor och disposition	s. 10
Dansformer och begrepp.....	s. 13
Avgränsningar.....	s. 14
1. Teoretiska ramar – dansen som fritid, meningsbärande, och antropologiskt fält	s. 15
1.1 Fritidsteori.....	s. 15
1.2 Dansens och musikalitetens funktioner	s. 17
1.3 Dansen som meningsbärande.....	s. 18
2. Dansen i Sverige 2015	s. 19
2.1 Dans som träningsform – exemplet Les Mills	s. 19
2.2 Communitydans – exemplet Herräng Dance Camp.....	s. 21
3. Samhällskroppen bildas	s. 22
3.1 Samhällskroppen blir smittad	s. 22
3.2 Den svenska samhällskroppens hygien.....	s. 23
3.3 Den tyska samhällskroppens hygien.....	s. 24
3.4 Den tyska samhällskroppens dans	s. 26
4. Sammanfattande diskussion.....	s. 28
4.1 Återkoppling till frågeställningar samt framtida forskning	s. 31
Källförteckning	s. 34

Inledning

I den här uppsatsen kommer jag att knyta samman aspekter av nazism, dansterapi, pedagogik, pilates, danscommunities, kapitalism, fritid, memes, lek, rasbiologi, folkmassor, hygien, policy och folkhemmet. Det blir mycket på en gång. Just därför är det viktigt att påpeka att grunden för uppsatsen är en fascination för dans.

Antropologen Anya Peterson Royce skriver i sin inledning till *The Anthropology of Dance* att etnografer i mötet med en främmande kultur inte bara borde tala språket, utan även dansa dansen eftersom "knowing by doing is different from knowing by observing".¹ Detta eftersom dansen ger en annan form av kunskap – *embodied knowledge* – dansen agerar i mångt och mycket som ett språk, och för med sig sociala koder kring var, hur och när det dansas, och vilka känslor dansen får en att känna.² Detta innebär att människor som dansar i allmänhet kan förutsättas utbyta kunskap baserat på underliggande koder i dansen, kanske utan att ens märka det. Det ger också upphov till frågor om vad som är en dans och vad som är något annat.

Tolkandet av kroppsmönster som dans eller som något annat är kontextberoende. Anya Peterson Royce säger om begreppet "dans" att det inte fungerar på samma sätt inom varje kultur, för att det finns olika sätt att kategorisera världen: "What we call a tree is not a tree to everyone else but, in some parts of the United States, may be referred to as a bush. Stranger still, in some parts of the world this tree-bush may metamorphose into a kind of grass."³ Därför har jag i den här uppsatsen valt att hålla en mycket öppen bild av vad som *kan räknas som* dans i samtida Sverige, snarare än snäva in mitt dansbegrepp. För det är genom tvärspektoriella studier jag tror att vi har mest att upptäcka. I förlängningen är det min förhoppning att dansforskningen kan gå vidare till att ha en mer praktisk roll och hjälpa samhället komma underfund med vad dansen i Sverige *kan vara* eller bli, men kanske i förlängningen också vad medborgarnas kroppar ska vara och inte vara.

---

¹ Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002, s. xv.

² Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002, s. xv.

³ Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002, s. 6.

Bakgrund: B-uppsatsen

Som grund för den här uppsatsen kommer jag att vidareutveckla tankegångar och frågeställningar som uppstod i arbetet med min B-uppsats i Kulturadministration vid Lunds Universitet: *Rör dig inte! – om danstillståndet som symtom för bio-makt och förmynderi*. B-uppsatsen handlade om omständigheterna kring det tillstånd för att få anordna danstillställningar en krögare eller arrangör måste ha fått av polismyndigheten. De slutsatser från B-uppsatsen som jag kommer att bygga vidare på, eller som är bra att hålla i åtanke är:

1. Utan ett danstillstånd får inte dans förekomma på platser eller tillställningar som allmänheten har tillgång till, då sådant *de facto* räknas som en danstillställning under Ordningslag (1993:1617).
2. Det är inte den dansande privatpersonen som bryter mot lagen – det är personen som ansvarar för lokalen eller tillställningen som riskerar böter.
3. Under 1940-talet fanns ett starkt avståndstagande till allt som var kroppsligt från de bildades håll, för att inte riskera att falla i hierarkin, och dansbaneeländet, en hård debatt mot swingdansen, var ett symtom på detta.
4. Argument finns både för- och emot ett avskaffande av tillståndskravet. Argumenten på motståndarsidan rör främst säkerhet, ordning och trafikproblem. Inga verkligt nya utredningar har gjorts inom området sedan 2001 och ingen statistik över säkerhetsproblemen ifråga tycks finnas. Det vanligast upprepade argumentet mot ett avskaffande är variationer på ”Som det står i Rikspolisstyrelsens utlåtande är det väl känt att det ofta förekommer bråk i anslutning till dans”. Detta utlåtande i sig kunde jag emellertid inte hitta.
5. Dansen i sig sträcker sig över flera politiska fält, men bara den konstnärliga, professionella dansen ingår fullt och helt i kulturpolitiken. Övriga dansformer tycks stå utan egen strategi, och rubriceras snarare som ”nöje” eller ”fritid” än som ”kultur”.
6. Det fysiska, självständiga utövandet av dans står alltså lägre än den dans som ses på håll och som regleras från ovan. Det avgörande reglerandet sker genom övervakning och justering och utförs av exempelvis en danslärare eller koreograf. Om detta inte finns, måste dansen övervakas av ordningsvakter eller stoppas av lokalinnehavare eller polis.
7. Att kontextualisera materialet med hjälp av Foucaults teorier kring bio-makt hjälper oss förstå de mekanismer av övervakning, reglering och förbud som omringar samhället, och vi ser att dessa teorier är fullt applicerbara på dansen.

8. *Ordningslag (1993:1617)*, sättet den används på och (kultur)politikens ointresse för oreglerad dans är alla starka tecken på att sällskapsdans och spontandans är oönskade element i samhället.⁴

Därtill följer att ingen lagstiftning eller konkret kontrollmekanism tycks finnas mot att spontant och offentligt springa eller hoppa, spela gitarr, brista ut i sång eller teckna en teckning. Det finns alltså någonting alldeles speciellt med hur samhället hanterar dansen, om den så ses som fysisk aktivitet eller som kulturellt uttryck. Jag ser det därför som givande att fortsätta undersöka vilka mekanismer som omger dansen som grundläggande antropologisk företeelse i mötet med det moderna samhället, och bygga på den kunskapsbas jag bildat mig under arbetet med B-uppsatsen.

Syfte och frågeställningar

Inom disciplinen kulturadministration är det vår uppgift att inte bara kunna förmedla kulturprodukter eller liknande praktiska uppgifter, utan också att kunna sätta konstarnas och kulturella uttryck i både historisk, teoretisk och samhällsrelaterad kontext och kunna applicera denna kunskap på strategiskt vis i våra yrkesroller. Det är också viktigt att minnas att aktörer inom kulturadministration riskerar att oavsiktligt vara delar av och förstärka de system som upprätthåller rådande mekanismer i samhället, om de inte orienterar sig i vad de mekanismerna är. Inom kulturfältet, både i en snäv och en bred bemärkelse, finns andra möjligheter att påverka strukturer och uppmärksamma dessa strukturer än inom andra områden. Att ha en medvetenhet om och förståelse för Sveriges politiska bakgrund och samtida kroppskultur och kunna knyta den till fysiska kulturuttryck är framför allt relevant för alla inom kulturadministrativa yrken och forskning rörande kroppar – oavsett om det är inom scenkonst eller deltagarkultur och nöjesindustri, performancekonst eller något annat.

Syftet med den här uppsatsen är framför allt att agera som sammanknyttande faktor mellan dansen och dansforskningen och övriga tendenser i forskning och samhälle. Min förhoppning är att visa på att det *finns* tydliga kopplingar mellan olika delar av scenkonst, kroppskultur, ideologier och fritid, och att det finns mening i att undersöka dessa.

---

⁴ Celeste Sjölin. *Rör dig inte! Om danstillståndet som symtom på bio-makt och förmynderi*. B-uppsats i Kulturadministration vid Lunds Universitet. 2015.

För att göra detta så påtagligt som möjligt, väljer jag att bygga vidare på resultaten från min B-uppsats om danstillståndet och använda de slutsatser jag nådde i det arbetet för att skapa nya frågeställningar:

- 1) Vilka samband kan vi hitta mellan hur det dansas och samhället i övrigt?
- 2) Varför bör dansen studeras?
- 3) Vad finns det inom dansen som gör att den utsatts för så specifika förmyndande insatser som danstillståndet är ett uttryck för?
- 4) Hur kan vi som kulturadministratörer förstå dansens roll och funktion? Finns det begrepp eller verktyg som kan vara till hjälp i praktiskt arbete med dans?

Tidigare forskning

Det blev under arbetet med B-uppsatsen tydligt för mig att dansen som forskningsområde, framför allt i en svensk kontext, är relativt negligerad. Detta är särskilt sant när det gäller dansen som antropologisk företeelse i det moderna samhället. Det finns forskning om danshistoria att tillgå, och även om danspedagogik, konstnärlig dans, skador som professionella dansare får, samt en del små nedslag inom andra discipliner och ämnen. Nästan konsekvent för dem är att de undersöker dansen som separerad från resten av världen. Vad gäller dansen som del av fritiden och samhället, vilka förutsättningar den har idag och hur den kan tillnärmas som forskningsämne, finns mycket lite. Jag har här använt mig av boken *Dansens och tidens virvlar* av Eva Helen Ulvros, docent i historia vid Lunds Universitet, och även tittat på UR Samtiden-inslaget *Som en dans*, där etnografen och dansforskaren Mats Nilsson ger en överblick över danskategoriseringar.⁵ Ulvros tar upp viss fritidsteori och diskuterar lek som nödvändig del av det att vara människa, men hennes huvudsakliga fokus är starkt historiskt.

Vad gäller uppsatsskrivandet har jag hittat 67 uppsatser om dans. Av dessa handlar 29 om danspedagogik, 18 om abstrakta dansbegrepp inom arkitektur, design och konst, 8 om hälso- och sjukvård, och 7 om fritidsdans. Det finns ett tydligt fokus på ämnen där dans och koreografi är *nyttoverktyg* men inte ett ändamål i sig. Det finns med andra ord spår av dans inom flera olika discipliner men det finns inte många spår av de andra disciplinerna inom dansforskningen. Detta upplever jag är problematiskt, eftersom det kan skapa en bild av att

---

⁵ Mats Nilsson i *Som en dans: Den svenska dansens historia*. UR Samtiden. SVT, 2012.

studier av dans enbart är relevant för historiker, koreografer, resande etnografer och för de som använder dans som verktyg. Jag tror att det är av yttersta vikt att undersöka hur dansen hanteras och vad den är i samtida Sverige, och varför det är så. För som Patricia Vertinsky avslutar artikeln *Movement practices and fascist infections*: ”what consideration of dance brings to a discussion of the social and ideological underpinnings of embodied practices is the cry to recognize bodies as powerful sites for social and political contestation.”⁶

Metod

Den här uppsatsen är baserad i en öppen, kvalitativ textanalys. Textanalysens förlopp går hand i hand med teorin och båda beskrivs ytterligare i avsnittet ”Teorier, källor och disposition” nedan. Jag har för metodbestämmandet använt mig av Martyn Denscombes *Forskningshandboken*, och närmast mig ämnet textanalysen av fritidsdans med teoritriangulering som ytterligare metod.⁷ Triangulering som metod innebär användandet av flera typer av data, eller teorier, eller metoder för att undersöka samma sak. Denscombe skriver att triangulering är hjälpsamt i syfte att validera information och få en fullständigare bild av det läge som undersöks – framför allt sådana fall då forskningsämnet är relativt förbiset eller då ny information kan förväntas framkomma i tvärsnittet mellan de olika källorna eller teorierna.⁸ Eftersom fritidsdans som nämnt varit mycket förbisedd inom forskning finns ofta bara brottstycken av relevant information hos respektive källa, och på grund av fritidsdansens speciella roll som grundläggande kulturell företeelse, som nöje, träning, ritual och kroppsbruk, finner jag det sannolikt att övergripande studier kan skänka nytt ljus över detta område. Jag har därför funnit att teoritriangulering är en bra metod för att täcka detta område. Målet är att genom sammanställandet av information från olika källor samt analys med hjälp av flera teoretiska infallsvinklar kunna presentera dimensioner och en form av studier jag upplever fattas i svensk dansforskning.⁹ Denscombe varnar för att bruk av triangulering ofta kräver uppoffringar på grund av tidsbrist eller av ekonomiska skäl.¹⁰ Så är det också här: fältstudier och mer djupgående studier av ett mer begränsat område hade varit enklare, och haft tydliga fördelar. Det är värt att problematisera att det i

---

⁶ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 44.

⁷ Martyn Denscombe. *Forskningshandboken*. Upplaga 2:4. Lund: Studentlitteratur, 2009, s. 128.

⁸ Ibid, s. 188.

⁹ Ibid, s. 186-187.

¹⁰ Ibid, s. 189.

föreliggande uppsats blir ett mycket stort nät av information, där delarna inte diskuteras så djupgående som vore önskvärt. Jag ser det emellertid som mer givande i ett längre perspektiv att, som Denscombe beskriver det, tillhandahålla mer stöd för framtida, mer djupgående studier genom att fokusera på att skissa upp en övergripande bild.¹¹ Uppsatsens mål är att vara användbar både i praktiskt arbete med kultur och/eller kroppar, och i vidare studier. Jag försöker därför genomgående anknyta till verklighet och vardagspraxis, men även till teorier, historia och internationella strömningar.

Teori, källor och disposition

Uppsatsens disposition reflekterar till stor del arbetsprocessens ordningsföljd, och jag har därför valt att presentera mina teorier och källor enligt mer eller mindre samma ordning som de förekommer längre fram i uppsatsen:

1. Dans och dansteori

I första hand valde jag ut Anya Peterson Royces *The Anthropology of Dance* som primära teoretisering av dansen med fokus på dansantropologi, samt orienterade mig i svensk dansforskning för att ta reda på var det fanns forskningsluckor. I kontexten av det antropologiska dansbegreppet har jag fyllt ut med Lars Lilliestams *Musikliv*, samt *Dansens och tidens virvlar* av Eva Helen Ulvros.¹² Dessa tre forskare fokuserar på dansen i en vid synvinkel som del av den mänskliga naturen och som existerande inom alla kulturer och tätt kopplad till ritual, arbete och lek – men också som hot gentemot andra kulturer. Dock är alla tre relativt fokuserade på det förflutna, och representerar en typ av dansforskning som är etablerad, nämligen danshistoria.

2. Kapitalism, fritid och biologi.

I andra hand, för att knyta dansen till modern tid och göra denna historiserande dansforskning mer aktuell, använder jag mig av sociologen Chris Rojeks *Capitalism and Leisure Theory*, som ligger som teoretisk grund för mina tolkningar av fritidsdansens i en

---

¹¹ Martyn Denscombe. *Forskningshandboken*. Upplaga 2:4. Lund: Studentlitteratur, 2009, s. 189.

¹² Eva Helen Ulvros. *Dansens och tidens virvlar*. 1 upplaga. Lund: Historiska media, 2004.

Lars Lilliestam. *Musikliv*. 1 upplaga. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006.

Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002.

kapitalistisk kontext.¹³ Rojek sammanställer och diskuterar olika teoretikers syner på fritid och nöje, från Marx, Durkheim, Weber och Freud till Barthes, Foucault, och diverse strömningar inom sociologin. Rojeks grundtanke är att fritiden går mer och mer mot att agera som en andra arbetstid, där det inte längre handlar om en tid som är fri, utan en mycket reglerad tillvaro med tydliga produktivitetssyften. Därtill använder jag en vidare sammanbindande teoretisk infallsvinkel baserad på etologen Richard Dawkins *The Selfish Gene* för att förankra dansens funktion och rykte som meningsskapande och -spridande fysisk aktivitet i biologisk forskning.¹⁴ Dawkins teori är att kulturell överföring liknar genetisk överföring i avseenden om spridning och överlevnadsförmåga, vilket är en genomgående tanke i det material och den forskning om dans, hälsa, kroppar och ideologier som utforskas i uppsatsen och tjänar således som biologiteoretisk bekräftare av den formen av metaforer och språkbruk som omringar dansen i stort. Som samtida svenskt kontextualiseringsverktyg använder jag information från Skatteverkets hemsida rörande friskvård som arbetsgivare kan erbjuda sina medarbetare skattefritt.¹⁵

3. Dansen i Sverige idag: Fallstudier om spontandans och träningsdans

I tillägg till teoritriangelningen används två korta fallstudier för att kortfattat redogöra för fritidsdans och kroppskultur i en samtida svensk kontext. Detta görs primärt genom information som tillhandahålls av två organisationer. För communitydansen använder jag exemplet Herräng Dance Camp, den samtida internationella swingdansrevivalrörelsens viktigaste dansläger, som äger rum utanför Uppsala i fem veckor per år.¹⁶ Bruket av swingdansen blev relevant under arbetets gång eftersom det är en dansform som florerade i den kontext som andra världskriget utgjorde och sammankopplad till de artiklar om fascistisk kroppssyn som presenteras under punkt 4 nedan. Som exempel inom koreograferade gruppträningspass har jag valt att använda mig av Les Mills International, ett australiensiskt företag som säljer koreografier till 15 500 gym i 80 länder, däribland Sverige, och därmed är ansvariga för en stor del av hur den internationella gruppträningen

---

¹³ Chris Rojek. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985.

¹⁴ Richard Dawkins. *The Selfish Gene*. 2 upplaga. Oxford: Oxford University Press, 1989.

¹⁵ Skatteverket: "Personalförmån, motion och friskvård". <https://www.skatteverket.se/foretagorganisationer/arbetsgivare/formaner/personalvard/sformanmotionochfriskvard.106.233f91f71260075abe880009911.html>

¹⁶ Herräng Dance Camp: "History and philosophy". <https://www.herrang.com/history-and-philosophy>

ser ut.¹⁷ I båda fallen har jag använt mig av de källor som primärt informerar deltagare om organisationerna och aktiviteterna, det vill säga respektive hemsida. Båda dessa exempel valdes ut efter läsning av litteraturen under punkt 4.

4. Fascismen och dansen under andra världskriget

För att diskutera dansen som kroppslig praxis använder jag mig av *Physical culture, power and the body* av Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky, och primärt två artiklar i boken: ”Movement practices and fascist infections” av Patricia Vertinsky, samt ”Political somatics and the sporting body” av Ian McDonald.¹⁸ Båda handlar om fascistisk kroppssyn före och under andra världskriget och hur denna kroppssyn är kopplad till modern dans. Artiklarna används i syftet att knyta an till teorier om individen som kropp och spridandet av ideologi genom kroppar – bland annat via dans och träning. Kopplingen till tiden runt andra världskriget och den fascistiska kroppssynen utvecklas i uppsatsen sedan med hjälp av Gustave Le Bons *Massans psykologi* (1895), som är en form av instruktionsmanual för styrandet av folkmassor, vilken låg till grund för delar av Adolf Hitlers manifest och självbiografi *Mein Kampf*.¹⁹ Därtill kommer *Hitler's Dancers* av dansaren Lilian Karina och danshistorikern Marion Kant, som likt Vertinsky och Le Bon ligger till grund för en förklaring av grunderna för nazistisk kroppsideologi och syn på samhällskroppen.²⁰

5. Den svenska kopplingen, folkhälsans grunder

Med hjälp av Annika Bergs avhandling *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen* diskuteras sedan den svenska folkhälsans grunder och kroppsideologi, samt hur nutida folkhälsa kan problematiseras i denna kontext. Inom ramarna för uppsatsen undersöker jag hur den kroppsideologi som låg till grund för den

---

¹⁷ Les Mills International: ”About us”. www.lesmills.com/about-us/

¹⁸ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007.

¹⁹ Le Bon, Gustave. *Massans psykologi*. 1 upplaga. Stockholm: Albert Bonniers boktryckeri, 1912.

Owens Zalampas, Sherree. *Adolf Hitler: A Psychological Interpretation of His Views on Architecture Art and Music*. Bowling Green State University Popular Press, 1990.

²⁰ Marion Kant och Lilian Karina. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004.

svenska folkhälsan relaterar till både nazistisk ideologi och nutida kroppspraxis (bland annat för dans) i Sverige.²¹

Jag har i tillägg till ovan nämnda källor ett antal mindre källor som har använts för att fylla i informationsluckor som bildats under arbetets gång. Avslutningsvis följer en sammanfattande diskussion med tolkningar och frågor för vidare forskning.

Min teoritriangulering består alltså av de teorier kring hur kulturell överföring fungerar som beskrivs av etologen Richard Dawkins, dansen som antropologisk företeelse som den beskrivs av dansantropologen Anya Peterson Royce, och sociologen Chris Rojeks samlade teorier kring kapitalismen och fritid. Uppsatsen behandlar dansen som ett flytande begrepp och berör både historisk och samtida, kollektivistisk och individualistisk kontext ur dessa teoretiska perspektiv.

Dansformer och begrepp

Peterson Royce definierar dans som ”The human body making patterns in time and space”, och som ”an aspect of human nature”.²² Mycket mer konkret kan dansandet i sig inte definieras, skriver hon – åtminstone inte av en antropolog. Den här uppsatsen tar sin avstamp från Peterson Royces flytande, öppna dansdefinition och undersöker inte en specifik typ av dans – inga specifika steg, ingen specifik musik och ingen specifik plats, utan som något människor helt enkelt gör. Däremot handlar uppsatsen inte om professionell dans, utan om *fritidsdans*. Det kan innebära en mängd saker – att man dansar hemma eller på allmän plats eller som medlem i en förening eller på en fest, att man dansar koreograferat eller spontant, att man dansar ensam eller i par eller i grupp, att man dansar rekreativt eller med önskan om att ställa upp i en danstävling eller på TV eller nästan vad som helst, så länge det är som hobby eller spontant känslouttryck eller på annat sätt pågår under fritiden. I den här uppsatsen kommer jag framför allt att fokusera på dans där syftet inte är uppvisning, utan där individerna har ett personligt syfte med dansaktiviteten i sig, exempelvis nöje, avkoppling eller träning. Därför kommer jag att diskutera *spontandans*,

---

²¹ Annika Berg. *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*. Avhandling i idéhistoria vid Uppsala Universitet. Västerås: Edita Västra Aros, 2009.

²² Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002.

som jag definierar som ”dans som regisseras av de dansande i stunden”, *communitydans*, med vilket menas dans som föregår mer eller mindre regelbundet inom grupper som dansar samma dans, samt *träningdans* – koreograferad dans till musik i gymkontext. Begreppet *communitydans* använder jag om dans inom *danscommunities*, det vill säga fasta eller lösa grupperingar av människor som dansar samma dans, eller samma grupp av danser och finner gemenskap genom detta. Detta tycks vara en ny företeelse som kommit i och med globaliseringen,²³

Avgränsningar

Moralpanik på grund av sexualitet, alkohol eller droger är ett av de vanligast förekommande perspektiven när man talar om spontandans och dansförmynderi. Inom den här uppsatsen var ett av de tidiga målen att hitta andra förklaringar till hur dans regleras i samhället, vilket gör att denna form av moralpanik inte undersöks i uppsatsen.

Här, liksom i min B-uppsats, ligger fokus på nutida Sverige. Jag kommer att använda utländska källor och teorier, men uppsatsen är skriven både i och för en svensk kontext, vilket bör poängteras: uppsatsen behandlar nutida Sverige i relation till historien och i relation till utländska influenser.

Jag kan enbart uttala mig mycket generellt och kortfattat vad gäller dans som föregår på nattklubbar och dylikt, eftersom jag valt att inte genomföra observationer inom ramarna för den här uppsatsen och inte har lyckats hitta några inom tidigare forskning att anknyta till.

---

²³ Mats Nilsson i *Som en dans: Den svenska dansens historia*. UR Samtiden. SVT, 2012.

1. TEORETISKA RAMAR – DANSEN SOM FRITID, MENINGSBÄRARE, OCH ANTROPOLOGISKT FÄLT

1.1 Fritidsteori

För att kunna diskutera fritidsdansen måste vi definiera vad fritid egentligen är och innebär. Chris Rojek gör en stark poäng av att när han skriver om ”leisure” så är det klart och tydligt avskilt från ”free time”:

”leisure should not be described as free time or freedom, even in metaphorical terms. As Parry and Coalter (2002) point out, there is a good semantic reason for this view. The word *leisure* derives from the Latin word *licere*, meaning to be lawful or to be allowed. This implies that leisure activity is not ”free” but, on the contrary, subject to some form of constraint. The sociological importance of this lies in the following idea: leisure is not free time, but an effect of systems of legitimation.”²⁴

Tyvär finns inom svenskan inte möjligheten att dra en sådan semantisk skiljelinje, eftersom vi inte har en bra motsvarighet till engelskans ”leisure”. Poängen kvarstår dock: Det vi kallar fritid är inte en tid då vi är fria – det är snarare en fullt integrerad del av maktstrukturerna i det kapitalistiska samhället. Fritidens utveckling hänger tätt samman med arbetsfördelningen och har som funktion att ge utlopp för de impulser som en inte kan hänge sig åt i arbetet.²⁵ Fritiden ger *illusionen* av frihet men är i själva verket ett lika strikt reglerat område som arbetet, och antar i ökande grad arbetsliknande former.²⁶ Rojek förklarar att fritiden i avancerade industrialiserade samhällen organiseras med hjälp av ett komplext nätverk av ekonomiska, politiska, juridiska och kulturella krafter som *tillåter* fritidsaktivitet i godkända sociala kontexter.²⁷ Men konventionerna kring fritidsbruket är historiskt konstruerade.²⁸

Både Rojek och Ulvros tar upp karnevalen som viktig historisk fritidsföreteelse i kontrast till moderna fritidssysslor. Karnevalen var under medeltiden en begränsad tidsperiod då hela folket, från alla sociala strata, samlades och vände upp och ner på de sociala reglerna och hierarkierna som rådde, och ställde till med gemensam fest. Det var en utbredd praxis,

---

²⁴ Chris Rojek. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985, s.16.

²⁵ Ibid, s. 51-52, 78-79.

²⁶ Ibid, s. 100, 71, 109.

²⁷ Ibid, s. 78-79.

²⁸ Ibid, s. 32.

och alla var med på den tidsbegränsade regellösheten.²⁹ Karnevaler av olika slag finns kvar, men de arrangeras på mer reglerade premisser. Enligt Rojek är en karneval av det slag som föregick på medeltiden idag omöjligt främst på grund av en rädsla för folkmassor: ”The crowd remains a characteristic feature of modern leisure forms. But when crowds gather to participate in a leisure event today, they are accompanied by the police, the squad car and the walkie-talkie.”³⁰ För där hela samhällen tidigare samlades kring samma uppsluppenhet, samma regellöshet, råder nu ett tillstånd där människor är tydligt separata individer, ansluta till folkmassor som enas kring ett specialintresse (som sport, konserter eller olika former av festivaler). Eftersom samhället som helhet inte delar detta intresse, måste folkmassan beskyddas från sig själv och från rivaliserande massor, samtidigt som samhället i övrigt måste beskyddas från dem alla.³¹

I modern tid, skriver Rojek, antas fritidsaktiviteter sägas mer om vem en person är än vilket yrke personen har, eftersom fritiden förutsätts vara mer frivillig än arbetet. Individen bekräftar detta i och med först sitt val av aktivitet, sedan valet att hålla sig till det regelverk som gäller inom den aktivitetsformen, sporten, föreningen, dansen eller vad det nu må vara. Individen bekräftar hela tiden sitt samtycke i och med sitt aktiva deltagande.³²

Vi kan alltså förstå fritiden som dels ett nödvändigt utrymme för viktig rekreation och avkoppling från arbete, och dels regelstyrd och underordnad maktstrukturer, utövad under allt mer arbetsliknande former. Samtidigt innebär det manuella arbetets nedgång framför allt de senaste 150 åren att stora delar av befolkningen behöver tillgodose sina behov för motion på fritiden. Detta vill jag påstå ställer ytterligare krav på motionsformer om att vara effektiva. En ytterligare dimension av detta som bör poängteras är att den standardiserade åttatimmars arbetsdagen med stillasittande uppgifter säkerligen hade kunnat formas om för att ta ytterligare hänsyn till mänskliga behov för fysisk aktivitet och rekreation, men att detta trots stor arbetslöshet inte gjorts. Däremot finns i Sverige friskvårdsbidrag för många som har fast arbete, för att uppmuntra medborgarna att motionera på sin fritid – eller göra

---

²⁹ Chris Rojek. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985, s. 27.

Eva Helen Ulvros. *Dansens och tidens virvlar*. 1 upplaga. Lund: Historiska media, 2004, s. 39-42.

³⁰ Chris Rojek. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985, s. 27.

³¹ Ibid, s. 27.

³² Ibid, s. 20.

andra utvalda hälsofrämjande insatser.³³ En rad olika former av träning och dans ingår i listan över aktiviteter som är godkända för friskvårdsbidrag, bland annat danskurser. Dock inte inträde till nöjesdans.³⁴

1.2 Dansens och musikalitetens funktioner

För att förstå dansens plats inom mänsklig kultur är det viktigt att undersöka dels de gränsområden där dansen inte till fullo anses vara dans, och dels försöka förstå när det dansas och vad som händer i och runt dansen. Dansens funktioner och innebörd kräver därför en viss genomgång. Att dansa kan enligt Peterson Royce vara ett sätt för grupper att skilja sig från andra grupper, eller göra uppror, men hon menar också att det tenderar att finnas mer än en funktion i dansen.³⁵ Funktionerna kan vara antingen öppna, uttalade eller dolda, latent.³⁶ Genom att undersöka inte bara professionell eller rituell dans, utan även fritidsdans, kan därför en förståelse uppnås kring vilka dolda funktioner de olika dansformerna har både på individ- och på samhällsnivå. I fallet fritidsdans vill jag mena att detta har vidare betydelse på grund av fritidsaktivitetens uppfattade roll som frivilliga och identitetsskapande. Samtidigt bör varken dans eller annan musikalitet förstås som strikt tillhörande kultur- eller fritidsområdet. Att förstå vad musik och dans har för effekter på människors sinnestillstånd kan vara hjälpsamt i syfte att uppnå en vidare förståelse för dansens roll i samhället.

Enligt Lilliestam har både fysiologiska och psykologiska undersökningar visat att musik sätter igång en rad mätbara fysiologiska och kemiska processer i kroppen, och försökspersoner rapporterar om förändrade sinnestillstånd. Adrenalin, oxytocin, endorfiner (som är smärtstillande) och immunförsvar aktiveras, och kroppen börjar gärna osökt röra på sig.³⁷ Innan industrialiseringen ägde rum fanns ett tydligare samband mellan musikalitet och arbete, eftersom rytmer och sång förenklar manuellt arbete och hjälper arbetare att hålla arbetstakten – och enligt forskning alltså agerar som smärtlindrande och uppiggande.

---

³³ Skatteverket: "Personalförmån, motion och friskvård".

<https://www.skatteverket.se/foretagorganisationer/arbetsgivare/formaner/personalvard/sformanmotionochfriskvard.106.233f91f71260075abe880009911.html>

³⁴ Ibid.

³⁵ Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002, s. 80.

³⁶ Ibid, s. 84.

³⁷ Lars Lilliestam. *Musikliv*. 1 upplaga. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006, s. 127-128.

Lilliestam skriver: ”Sjömännen på segelfartygens tid hade sina shanties när man hissade segel och utförde andra sysslor på däck, fåbodkulturen hade sin vallmusik med kulning och hornblåsning för att signalera, locka på djuren, skrämman bort vilda djur eller varna.”³⁸ I samband med industrialiseringen blev manuellt arbete mindre och mindre nödvändigt, och takten hölls av maskinerna. Arbetarna stod vid sidan av och väntade under långa perioder på att maskinerna skulle bli klara. Då uppstod tråskodanser som imiterade maskinernas ljud.³⁹ Inom militären används också ofta rytmer, marschvisor och koreografi på olika sätt för att hålla samman trupperna. Där, liksom i fallet med det förindustriella arbetet, är människans naturliga dragning till musikalitet ett verktyg för ordning och disciplin, men också för att göra dagarna lite mindre tunga och långa.

Dans och musikalitet måste alltså förstås som inte entydigt tillhörande en specifik danssför eller danssammanhang, utan som en närmast universell faktor i det mänskliga tillståndet. Musikaliteten framkallar mätbara reaktioner hos människor som kan *användas* i olika syften, och som kan *förmedla mening*.

1.3 Dansen som meningsbärande

Richard Dawkins, etolog och evolutionsbiolog, föreslog i sin bok *The Selfish Gene* från 1976 begreppet ”mem” som kulturellt betonad motsvarighet till ordet ”gen”, som benämning för idéer, beteenden eller stilar som likt virus eller genetiska egenskaper sprider sig genom mänskligheten (eller djur- eller växtvärlden). Dawkins skriver att kulturell överföring kan jämföras med biologisk överföring eftersom den i grund och botten är konservativ men också föränderlig, och därmed utsatt för en viss evolution.⁴⁰ De faktorer som kännetecknar memmer, enligt Dawkins, är likt genetiska replikatorer *livsduglighet*, *fertilitet* (alltså spridningsförmåga, i det här fallet) och *kopieringsstrovärdighet* (alltså att återgivningen är förhållandevis likvärdig originalet).⁴¹ Han förklarar detta med följande liknelse:

---

³⁸ Lars Lilliestam. *Musikliv*. 1 upplaga. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006, s. 147.

³⁹ *Dancing Cheek to Cheek. Episode 2: Revolution on the Dance Floor*. BBC Four. 2014-12-02.

⁴⁰ Richard Dawkins. *The Selfish Gene*. 2 upplaga. Oxford: Oxford University Press, 1989, s. 190-192.

⁴¹ *Ibid*, s. 194.

” The copy of the tune ”Auld Lang Syne” that exists in my brain will last only for the rest of my life. The copy of the same tune that is printed in my volume of *The Scottish Student’s Song Book* is unlikely to last much longer. But I expect there will be copies of the same tune on paper and in people’s brains for centuries to come. As in the case of genes, fecundity is much more important than longevity of particular copies.”⁴².

Dawkins uppfann sitt meme-begrepp för att visa på idéers genliknande egenskaper. Memes ”vill”, likt gener, överleva, fortplanta sig och spridas. När de har lyckats väl med detta kan det, likt ett virus, vara svårt att förändra eller avverka en lyckad meme, eftersom den fortsätter spridas och infektera nya områden, eller nya människor.⁴³ I frågan om dans är detta särskilt relevant eftersom det rör sig om en aktivitet där dansande kroppar oftast dansar i relation till andra kroppar, och danssteg, sociala regler och eventuell beröring förmedlas på ett mer kroppsfokuserat vis än inom många andra sorters fält.

Peterson Royce konstaterar att dans inte kan separeras från det antropologiska kulturbegreppet – att kultur är dans och dans är kultur.⁴⁴ Med detta vill jag föreslå att dansen i sig och kulturen i stort bör dela memmer, att de budskap eller memmer som förmedlas inom dansen bör bära på information rörande samhället i stort. Genom att undersöka danser, både mer generellt och specifikt bör alltså slutsatser kunna dras angående den samhälleliga kontext som de uppstår eller är aktiva inom.

2. DANS I SVERIGE IDAG – Fritid, community och träning

Dans i klubbssammanhang och på fester har sedan 1960-talet gått allt mer mot att människor dansar individuellt, utan mycket beröring sinsemellan.⁴⁵ Under framför allt senare år har så kallade danscommunities blivit allt vanligare, och samtidigt har träningsdansens roll förstärkts. Exempel på dessa två dansformer följer nedan, för en kort studie av vad fritidsdanser i Sverige är och vilka slutsatser som kan dras från det.

2.1 Dans inom gruppträning – exemplet Les Mills International

---

⁴² Richard Dawkins. *The Selfish Gene*. 2 upplaga. Oxford: Oxford University Press, 1989, s. 194.

⁴³ Ibid s. 192.

⁴⁴ Anya Peterson Royce. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002, s.13.

⁴⁵ Lars Lilliestam. *Musikliv*. 1 upplaga. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006, s. 115.

En effekt kapitalismen och de moderna organisationsmodellerna har haft på träning är gymkulturen. Många som tränar självständigt utför enkla rörelser som löpning eller lyft till musik. Därtill kommer många olika former av koreograferade gympass där musik spelar en stor roll för att (likt i militären eller manuellt arbete) se till att rörelserna görs i rätt takt och tillräckligt djupt, långt eller länge. Många sådana träningsformer har antingen sin grund i antingen olika former av kampsport eller i dans.

Under koreograferad gruppträning placeras kroppen i en situation där den kan disciplineras in i en form med hjälp av tydliga instruktioner och optimerade rörelser. Många av de gruppträningspass som finns tillgängliga på de stora gymföretagen, som SATS, Nordic Wellness och Fitness24Seven, kommer från samma företag: Les Mills International. Les Mills fungerar som ett abonnemang för gymmen, och ger ut nya koreografier till sina träningskoncept var tredje månad. De är baserade i Australien, och enligt deras hemsida erbjuds deras koreografier nu på 15 500 klubbar utspridda över 80 länder.⁴⁶ Flera av deras träningsformer är delvis baserade på pilates – andra är baserade på kampsporter eller dans. Ett exempel ur deras repertoar av gruppträning är träningsformen *Bodyjam*. Den är, enligt en video på deras hemsida, en dans deltagaren kan förlora sig själv i, utan att förväntas ge någon *input*. Fokuset är på att deltagaren går på träningspasset och *dansar*. Instruktören på videon, Gandalf Archer Mills, berättar: "I mean, you're gonna get results!... this workout effect, this cardio effect, you're gonna feel it, you're gonna sweat."⁴⁷ Syftet med träningspasset är med andra ord att gå dit och bli vältränad, men på ett sätt som *upplevs* som roligt och lätt. Samtidigt förklaras inte hur denna dans utgör mer effektiv träning än dans som dansas på klubb eller annan plats. Det är uppenbart både från detta och från Skatteverkets regler kring friskvårdsbidraget att motion måste vara det uttalade syftet om träningen ska vara legitim. Det blir konceptuellt en annan sak när det finns ett uttalat syfte att träna, en specifik plats, – det blir också lättare att prioritera och försvara för sig själv än den dans som är för nöjes skull. Les Mills hemsida konstaterar under fliken "Dance and brain research" på sin hemsida att dans – exempelvis på deras dansträningspass – kan hålla hjärnan ung.⁴⁸ Vidare förklarar Gandalf Archer Mills förklarar i sin *Bodyjam*-video att det är viktigt att ha rätt utrustning på danspasset: "Come in with the right shoes", säger han, och

---

⁴⁶ Les Mills International: "About us".

www.lesmills.com/about-us/

⁴⁷ Les Mills International:

"Bodyjam". www.lesmills.com/workouts/fitness-classes/bodyjam/

⁴⁸ Les Mills International: Bryce Hastings. "Dance your way to a healthy brain".
<http://www.lesmills.com/knowledge/fitness-research/dance-and-brain-function/>

visar sina egna skor för kameran. Längre ned på sidan som videon finns på, finns tips på favoriter från Les Mills webshop, bland annat just de skor Archer Mills har i videon.⁴⁹ Rojek poängterar i *Capitalism and Leisure Theory* att ”The leisure industry encourages and reinforces the narcissism of the individuated identity. Mass-produced leisure commodities are presented to the individual as unique and exciting accessories of personal lifestyle.”⁵⁰ Träningsformen, de kläder som bärs under träningen och den eventuella utrustningen som används har blivit tätt sammankopplade med identitetsskapandet. Samtidigt innebär detta fokus på korrekt utrustning att träning allt mer sällan kan hända spontant, eftersom utrustningen alltid måste finnas tillgänglig, och utrustningen är specifik för fritidssituationen, men också den fysiska platsen. Undertexten enligt den tankegång som presenteras av både Les Mills och Skatteverkets lista över godkända aktiviteter för friskvårdsbidrag är att individen ska uppmuntras att motionera – men också att detta måste ske i korrekt kontext, med korrekta attiraljer, korrekta rörelser optimal klädsel för att legitim motion ska kunna utövas.

2.2 Communitydans – exemplet 2010-talets swingrevival

Samtidigt som dans (och träning) i ökande grad blir individualiserad, effektiviserad och resultatriktad, kvarstår också sällskapsdanserna med mer fysisk kontakt och socialare umgängesformer. Sällskapsdansandet har i sig genomgått en utveckling från att vara något som gjordes med andra i sitt närområde eller sin bekantskapskrets, till att bli något som görs med andra som dansar samma dans, med internationella danscommunities med utbytesresor och gemensamma regler och sociala koder.⁵¹ Ett exempel på ett sådant internationellt danscommunity är swingrörelsen. Det finns ett antal danstyper som ingår i swingrepertoaren, men vanligast är lindy hop, även kallat jitterbug. Dansen uppstod i 1930-talets New York och är i grunden en afroamerikansk dans. Den spreds till Europa både som oppositionssubkultur under nazisterna i Tyskland och som utlösare av stor moralpanik i Sverige under 1940-talet.⁵² Efter många års uppehåll hade sedan swingdansandet en revival under 1980-90-talet, men deltagandet sjönk så småningom igen. Nu är ännu en

---

⁴⁹ Les Mills International: ”Bodyjam”.

www.lesmills.com/workouts/fitness-classes/bodyjam/

⁵⁰ Chris Rojek. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985, s. 21.

⁵¹ *Som en dans: Den svenska dansens historia*. UR Samtiden. SVT, 2012.

⁵² Eva Helen Ulvros. *Dansens och tidens virvlar*. 1 upplaga. Lund: Historiska media, 2004, s. 207.

upptrappning igång. Herräng Dance Camp, som skapades 1982, räknas som det internationellt viktigaste swingdanslägret. Det ligger i Herräng utanför Uppsala och pågår sedan 2010 i fem sammanhängande veckor per år.⁵³ Deltagandet de senaste åren är högre än någonsin. Swingdansläger arrangeras i en mängd olika länder och ofta arrangeras tävlingar och aktiviteter runt omkring själva dansandet. Det finns god anledning att fråga sig hur det största evenemanget för en afroamerikansk dans från 1930-talets Harlem kan finnas i en by utanför Uppsala. Herräng Dance Camps hemsida ger en snabb, administrativt betonad förklaring på vem som tog över lägret när och hur – men utan djupare analys.

I uppsatsens nästa del undersöks hur dessa två exempel på fritidsdans i nutida Sverige – Les Mills gruppträningskoreografier och swingdanscommunityt – kan förstås i en bredare historisk, internationell och kroppspolitisk kontext.

3. SAMHÄLLSKROPPEN BILDAS – det historiska perspektivet

3.1 Samhällskroppen blir smittad

För att återgå till Richard Dawkins enheter för kulturell spridning, *memer*, är det viktigt att poängtera att de inte handlade om det estetiska kulturbegreppet, utan snarare på idéer och vanor som förekommer inom olika grupper eller arter var som helst i universum. Han var inte heller den första eller den sista som diskuterade idéer i termer om ”spridning” och ”infektioner”.

Framför allt inom nöjes- och kulturområdet har det länge varit vanligt att använda virusmetaforer. Jazzen och danserna i första halvan av 1900-talet, framför allt swingdansen, kallades ”infektionssjukdomar”, eller ”pestsmittor”.⁵⁴ När artiklar, bilder eller videos sprids på internet idag har de också ”gone viral”. Det är slående att sjukdomsmetaforerna är begränsade till privatpersoners, folkets, aktiviteter, och inte används om andra saker som sprider sig igenom samhället – exempelvis butikskedjor eller öppet politiska idéer. Eller Les Mills-koreografierna, som skulle kunna påstås ”infektera” allt fler gym och därmed också människor. Det finns med andra ord en klar skiljelinje mellan vad som är sunt och korrekt och vad som är sjukligt och fel. Den skiljelinjen vill jag i fritidssammanhang mena går vid

---

⁵³ Herräng Dance Camp: ”History and philosophy”. <https://www.herrang.com/history-and-philosophy>

⁵⁴ Eva Helen Ulvros. *Dansens och tidens virvlar*. 1 upplaga. Lund: Historiska media, 2004, s. 207.

huruvida aktiviteten har blivit accepterad som *leisure form*, än, och blivit institutionaliserad med registrerade föreningar, och dylikt. Men den linjen kan också dras vid fritidsaktivitetens marknadsmässiga värde.

Sjukdomsmetaforerna i fritidssammanhang bär också på en annan viktig ledtråd: De visar att något kommer utifrån, in i *samhällskroppen*. De danser som har betecknats som virala eller infekterande har tenderat att ha sitt ursprung utomlands. Statens institut för rasbiologi startades också 1922 – det vill säga runt samma tid som danserna charleston, shimmy och black bottom kom till Sverige och fördömdes som infektioner.⁵⁵ Sådana metaforer används gärna som retoriskt grepp för att visa att något är främmande och oönskat, men också att det riskerar att fördärva och ”smutsa ner” de som ännu inte infekterats. Ett annat sammanhang där sjukdomsmetaforer använts är då Adolf Hitler under samma era talade om ”the Jewish Virus”.⁵⁶ Idag har ordet ”viral” fått en något mer positiv klang, allt eftersom spridandet av idéer i sig ej längre uppfattas som negativt, men de andra sjukdomsmetaforerna har inte det, och de dyker upp från tid till tid. Hösten 2014 tvingades exempelvis en politiker i Vellinge avgå efter att ha kallat romer ”en cancerliknande utväxt i vår samhällskropp”.⁵⁷

3.2 Den svenska samhällskroppens hygien

Att hitta anledningar till rädslan för utländska eller ovana nyheter i samhällskroppen gör det rimligt att undersöka folkhemmets inställningar till desamma. I Annika Bergs avhandling *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*, skriver hon om paret Höjers viktiga roller i instiftandet av folkhälsan i det svenska samhället ca 1920-1960.⁵⁸ Berg beskriver hur folkhälsoideologin framför allt hos Axel Höjer utvidgades och ledde till att omfatta allt fler människor, från barnen till befolkningen till hela världen, och från och med 1940-talet skärpta *krav* på medborgarnas hälsa:

---

⁵⁵ Celeste Sjölin: ”Rör dig inte! Om danstillståndet som symtom på bio-makt och förmynderi”, B-uppsats i Kulturadministration vid Lunds Universitet, 2015.

⁵⁶ Michael Burleigh och Wolfgang Wipperman. *The Racial State: Germany 1933-1945*. 9 upplaga. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 107.

⁵⁷ David Baas. ”Jämförde romer med cancer – vägrar backa”, Expressen 2014-09-09.

⁵⁸ Annika Berg. *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*. Avhandling i idéhistoria vid Uppsala Universitet. Västerås: Edita Västra Aros, 2009.

[...] det handlade om social, mental och fysisk hälsa, och det handlade om fullkomlig hälsa. Genom att bygga upp en infrastruktur för regelbundna hälsokontroller, prevention och rådgivning, hoppades Axel Höjer närmast kunna utrota sjukdom och ohälsa.

Berg beskriver också att paret Höjer uppenbart fokuserade på att befolkningen skulle uppnå denna hälsa främst genom självdisciplin och biopolitiska system.⁵⁹ Samma mekanismer som byggde folkhälsan – ett önskemål om hygien och sunda, starka medborgare – var också för steriliseringar i eugeniskt syfte. Folkhälsoideologin har idag förlorat sina rasbiologiska element, men de krav på individers hälsa har inte minskat. Som nämnt angående Les Mills International har individen en ökande skyldighet att vara en del av ett sunt, starkt folk med korrekt kroppsbruk och god kosthållning. Skillnaden ligger framför allt i att dagens folkhälsa talas om i termer om att individen ska ha god hälsa för att må bättre. Berg förklarar också att vissa eugeniska insatser från förr vore överflödiga i dagens samhälle, eftersom modern hälsovård och teknologi har tillgängliggjort exempelvis fosterdiagnostik och genetisk rådgivning, vilket också frivilligt utnyttjas.⁶⁰

3.3 Den tyska samhällskroppens hygien

Paret Höjer utformade stora delar av sin folkhälsoideologi under andra världskriget, och den rasbiologiska kopplingen till dans och träning blir i den kontexten mycket tydlig.

Redan innan nazisterna tog makten blev i Tyskland kroppen en viktig politisk arena. Den tyske filosofen Alfred Baeumler förklarade att ”we cannot speak of the body of the individual as an *individual*, but rather of the body of the individual in relation to the total-body of the Volk”.⁶¹ Hitler själv förklarade 1925 i sin självbiografi (och tillika manifest) *Mein Kampf* att ”It is not the function of the folkish state to breed a colony of peaceful aesthetes and physical degenerates. And so sport does not exist only to make the individual strong, agile and bold; it should also toughen and teach him to bear hardships”.⁶² Målet var att folket skulle agera som *en* maskin, en kropp, och vara fysiskt disciplinerad, enhetlig, sund och stark.

---

⁵⁹ Annika Berg. *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*. Avhandling i idéhistoria vid Uppsala Universitet. Västerås: Edita Västra Aros, 2009, s. 491.

⁶⁰ Ibid, s. 493.

⁶¹ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 60.

⁶² Ibid, s. 62.

I sin syn på folket och massorna var nazisterna starkt influerade av Gustave Le Bons bok *Massans psykologi* från 1895, som Hitler ska ha använt närmast som manual för delar av *Mein Kampf*.⁶³ Medan Le Bon på alla sätt är en problematisk karaktär med teorier som inte ens accepterades i hans egen tid, har han, som bland annat Hitlers bruk av hans teorier är ett bevis för, haft ett enormt inflytande på senare händelser och teorier kring folkmassor, men också kring vilken betydelse kultur och kroppar kan ha för spridandet av idéer och ideologier. Le Bon var en av de första som talade om att ett folk kunde ses som *en organism*.⁶⁴ *Massans psykologi* presenterar historiska folkrensningar och valkampanjer, och förklarar massorna som i grunden konservativa och dragna åt hängivelse för personer och visioner.⁶⁵ Le Bon konstaterar tidigt att en folkmassa är en grupp människor med *gemensamt mål* eller en gemensam, ofta ideologisk eller religiös, *dragelse*. Han hävdar att en individ som del av en folkmassa förlorar hjärnkapacitet och individualitet och istället tas över av sina instinkter och ”den kollektiva själen”.⁶⁶ Individen blir enligt Le Bon mindre civiliserad, mindre intelligent, och mindre benägen att bekämpa de impulser som den hypnotiska kollektiva själen får.⁶⁷ De blir, kort sagt ” som lägre stående individer [...] kvinnor, vildar och barn.”⁶⁸ Le Bon skriver också att komplicerade idéer måste omformuleras till enkla budskap för att folkmassorna lätt ska ta sig till dem.⁶⁹ Bilder, teater och enkla uttalanden sprider sig snabbt igenom massan, skriver han – likt *virus*:

“Massornas idéer, känslor, själsaffekter och öfvertygelser ha en lika stor smittobärande kraft som någonsin mikroberna. En företeelse, som är fullt naturlig, eftersom den äfven påträffas hos djuren så snart de uppträda i flock [...] I de mänskliga anhopningarna Öfverföras de olika emotionerna med en otrolig snabbhet, hvilket äfven förklarar hvarför paniker så hastigt uppstå. Hjärnsjukdomar äro smittosamma äfven de.”⁷⁰

---

⁶³ Jay Y. Gonen. *The Roots of Nazi Psychology: Hitler's Utopian Barbarism*. Lexington: The University Press of Kentucky, 2009.

⁶⁴ Gustave Le Bon. *Massans psykologi*. 1 upplaga. Stockholm: Albert Bonniers boktryckeri, 1912, s. 69.

⁶⁵ Gustave Le Bon. *Massans psykologi*. 1 upplaga. Stockholm: Albert Bonniers boktryckeri, 1912, s.11-12, 17.

⁶⁶ Ibid, s. 42-43.

⁶⁷ Ibid, s. 19.

⁶⁸ Ibid, s. 23.

⁶⁹ Ibid, s. 50.

⁷⁰ Ibid, s. 113.

Le Bon argumenterar för att det är hos arbetarna som idéerna måste få fäste, gärna genom musik eller litteratur. Detta, skriver han, är för att de intelligentare, högre skikten ska vara maktlösa inför idéerna när de redan infekterat större delen av samhället. "Det är på krogen som de nutida socialistiska lärorna genom upprepade påståenden och smittoöfverföring vinna spridning bland arbetarna, och alla tiders dogmer och läror ha uppstått på samma sätt", poängterar han.⁷¹ Från detta kan vi förstå att en viktig nyckel till den uppfattning om kroppar och folkmassor som rådde under 1920-1950-talet, både i Tyskland och i Sverige, var att massornas kroppar var en viktig politisk arena.

3.4 Den tyska samhällskroppens dans

Den sortens hårda militära träning som bland annat *Freikorps*, den frivilliga militären, och den faktiska armén kunde utsättas för var inte välägnad för alla, och därför behövdes en annan metod för spridandet av ideologi genom kroppar i Tyskland under Hitler. Samtidigt behövdes en tydlig, tysk dansform som kunde förmedla "echtes Volkstum" ("äka folkhet") och mota bort swingdansen.⁷² Joseph Goebbels, nazisternas propagandaminister, vände sig till Rudolf von Laban för detta.⁷³ Laban var en visionär dansare, lärare, mystiker, frimurare och koreograf som hade sin bakgrund i den kulturella rörelse som hade uppstått kring Monte Verità – ett kontrakulturellt, vegetariskt, nudistiskt nav för kreativa och intellektuella i de schweiziska bergen 1900-1920.⁷⁴ Laban arbetade med kroppens naturliga, individuella uttryck inom ett ramverk av kollektiv aktivitet och räknas även idag som den moderna dansens fader.⁷⁵ Laban var också starkt influerad av sin tidigare medarbetare Josef Pilates, som hade uppfunnit den träningsmetod som han själv kallade *contrology* men som numera kallas pilates – en träningsform som enkelt uttryckt går ut på att stärka muskler för optimalt användande genom fokus, självkontroll och enkla rörelser.⁷⁶ Nazisterna, och likaså Laban, ansåg att dansens koppling till specifika kulturer gjorde att Tyskland behövde en germanisk,

---

⁷¹ Gustave Le Bon. *Massans psykologi*. 1 upplaga. Stockholm: Albert Bonniers boktryckeri, 1912, s. 115.

⁷² Marion Kant och Lilian Karina. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004, s. 169-170.

⁷³ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007.

⁷⁴ Ibid, s. 30,

samt *Freak Out!*, video, regisserad av Carl Javér. Sverige, 2014.

⁷⁵ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 63.

⁷⁶ www.pilates.com: "Pilates Origins".

arisk dans.⁷⁷ Swingdansen hade redan i USA resulterat i att institutionaliserad dans, gymnastik och liknande användes för att skydda de vita medelklassflickorna från umgänge med svarta genom att försätta deras kroppar i andra, kontrollerade sammanhang, där de kunde lära sig korrekt kroppshållning – exempelvis gymnastik.⁷⁸ I Tyskland blev swingdansen dubbelt ond – till att börja med var musiken och dansen av afroamerikanskt ursprung, men ägarna av skivbolagen och butikerna som sålde skivor var också judar. Swing blev därför i Tyskland ett motstånd mot disciplin och korrekthet, men också mot nazismen och den rashygieniska ideologin. Det fanns en önskan från offentligt håll om att förbjuda swingdansen, men det visade sig vara svårt för byråkraterna att se hur rörelser skulle kunna kategoriseras, varför de istället förbjöd jazzmusiken.⁷⁹ Laban satte igång med att identifiera ”raskaraktäriserande” element i dans, och därmed separera det tyska från det icke-tyska i sin moderna dans.

Enligt Laban skulle konsten vara ”politikens hantlangare”.⁸⁰ Han fokuserade på dans och rörelse som kraftfulla verktyg för att sprida ideologi och bygga gruppidentitet, och de var därför också utformade för just det syftet. Både hans teorier och den expressiva, ursprungsrena dansformen han uppfunnit och förespråkade gick i linje med nazistiska syften. Goebbels anställde därför år 1934 Laban som direktör för Die Deutsche Tanzbühne (den tyska dansscenen), vilket gjorde honom ansvarig för dans och rörelse i hela Tyskland.⁸¹ Under den tvåårsperiod då han höll posten arrangerade han bland annat stora dansfestivaler och projekt, och satte stopp för amatördansprogram. Laban blev senare tvungen att fly till Storbritannien, där han lärde ut sina teorier och metoder kring modern dans som pedagogiskt verktyg till engelska gymnastiklärarinnor.⁸² Vertinsky skriver att ”by the late 1950’s, modern educational dance and educational gymnastics were well established in many teacher-training colleges and schools.”⁸³ Under tiden i England fokuserade Laban också till viss del på att applicera sina teorier inom industrin, för att

---

⁷⁷ Marion Kant och Lilian Karina. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004, s.168.

⁷⁸ Marion Kant och Lilian Karina. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004, s. 33.

⁷⁹ Marion Kant och Lilian Karina. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004, s. 168.

⁸⁰ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 28.

⁸¹ Ibid, s. 31.

⁸² Ibid, s. 31.

⁸³ Ibid, s. 31.

effektivisera kroppsbruket i målet att också effektivisera arbetsprocesser.⁸⁴

Samtidigt hade Josef Pilates, som tidigare nämnts både i tränings-sammanhang och i sin koppling till Rudolf von Laban, under 1920-talet flyttat till USA, där hans träningsform blev populär först bland balettdansöser, och sedan bland societetskvinnor.⁸⁵ Pilates har i modern tid blivit en av grundpelarna i svensk sjukgymnastik, i och med sitt fokus på korrekt kroppsbruk i vardagen och individens förutsättningar och kroppsvikt.⁸⁶

4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Genom att belysa fritidsdansen från antropologiskt, sociologiskt, biologiskt, hälsopolitiskt och historiskt håll kan vi bland annat förstå att stora delar av dagens kroppskultur går att härleda till en period strax före och under det andra världskriget, och att modern tid till viss del utgör en upprepning av vissa former av kroppslig praxis. Både pilates, Labans rörelselära, swingdansen och svensk folkhälsoideologi uppstod runt den tiden och har återaktualiserats i Sverige de senaste åren.

Det är, som tidigare konstaterat, omöjligt att se dansen som autonomt fält eftersom den är djupt bunden till andra tendenser i samhället, både teoretiska, ideologiska och mer praktiska. Jag vill argumentera för att ett fokus på dansen som explicit nyttoverktyg: träningsdans, dansterapi, danspedagogik, och så vidare, samt det fokus på korrekt kroppsbruk och självkontroll är en del av den rationalisering av medborgarnas kroppar som inleddes av Signe och Axel Höjers folkhälsoideologi. Detta har också gjorts mer komplext av det fokus på dels effektivitet och dels materiella saker som omringar olika dans- och träningsformer, där korrekt kroppsbruk förutsätter korrekta kläder och redskap. Vare sig dans, träning eller folkhälsa är att förstå som något per definition negativt – men detta fokus på nyttomaximering kan leda till att dansen, snarare än att vara avkopplande eller rekreativt i ökande grad blir arbetsliknande, som Rojek beskriver fritidsformer i allmänhet.

---

⁸⁴ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 35.

⁸⁵ www.pilates.com: "Pilates Origins".

⁸⁶ Se till exempel Kampa-Ohlsson, Christl. "Utvärdering av Pilates – en sjukgymnastisk gruppaktivitet vid nack- och ryggbesvär". Projektarbete vid företagsläkarkursen, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet 2003/2004.

Genom att undersöka nazistisk ideologi kring kroppar och se hur den kroppspraxis den resulterade i har tagit sig in i Sverige, dels via senare omvägar, synes att det är oerhört viktigt att diskutera dansens innebörd och funktioner i ett samhälle, precis som det är viktigt att diskutera folkhälsans innebörd och funktioner. I den svenska hälsopolitiken ingår nu som då den hälsovård som träning och kosthållning utgör, med ett enormt fokus på kontroll och disciplin, vilket både pilates och gymkultur är moderna uttryck för. Berg förklarar att hälsopolitikens mål och organisation ”kläs i termer av expertis”.⁸⁷ I danssammanhang är samma idé om expertis om kroppsbruk, som nämnt i det inledande avsnittet om min B-uppsats, märkbart i att den dans som medborgare anses kunna hantera utan övervakande väktare är den dans som instrueras och koreograferas av någon annan auktoritetsperson. Berg säger i sammanfattningen till sin avhandling om folkhälsan att:

strävandet efter hälsa kan problematiseras, och [...] hälsa och folkhälsa är begrepp som bär med sig politiska och moraliska implikationer, som varken är självklart positiva eller självklart negativa. Hälsovård handlar om makt över människors kroppar, men det är en makt som oundvikligen är *både* repressiv och produktiv och som kan utövas på olika sätt.⁸⁸

Folkhemmet ligger till grund för det svenska samhället, och även om uttalad rasbiologi inte längre är en uttalad politisk ideologi, ligger värderingarna kvar i sättet kroppar talas om och hanteras i vardagen. Kapitalistiska dimensioner inverkar på detta, och förstärker sannolikt de äldre strukturerna genom att poängtera vikten av experthjälp för korrekt kroppsbruk, vilken utstyrsel och vilka tillbehör som bör köpas, samt vilka medicinska ingrepp som görs. Det inverkar på medborgarnas levnadsvanor, träningsvanor och dansvanor, men även på deras kroppssyn. Detta kan verka ta sig uttryck i ett starkt fokus på kroppskontroll och individens *skyldighet* att inte bara motionera regelbundet utan även med tydligt syfte att just motionera, exempelvis på gym eller olika former av träningskurser. Därigenom följer också att dans för dansandets skull inte uppmuntras i samma grad, och utsätts för förmyndande åtgärder.

Rudolf von Labans teorier och metoder används än idag inom pedagogik, dansterapi och professionell scenisk dans, både utomlands och i Sverige, men han har också haft inflytande

---

⁸⁷ Annika Berg. *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*. Avhandling i idéhistoria vid Uppsala Universitet. Västerås: Edita Västra Aros, 2009, s. 485.

⁸⁸ Ibid.

inom andra områden där kroppsbruk är centralt (exempelvis inom skolgymnastik och industriellt arbete). Som nämnt i inledningen är detta också de områden som flest dansrelaterade uppsatser skrivs inom. Det är således inte orimligt att påstå att den institutionaliserade dansen i Sverige 2015 är mycket starkt påverkad av just de ideologier som var gällande runt andra världskriget, både i Tyskland och i Sverige. Ian McDonald avslutar sin artikel om fascistiska kroppar, och bland annat Laban med att citera K. Toepfer: "The same mass movement can make a swastika or a star; totalitarianism is not inherent in either... However, the swastika rather than the star became a totalitarian symbol because it urged people to act on behalf of a community that invariably valued sameness over difference."⁸⁹ Det är en poäng som gör sig väl att upprepa: En gest behöver inte vara mer än en gest, och den kan betyda olika saker i olika sammanhang. Samtidigt vill jag mena att de rörelser som individuella kroppar *tillåts* utföra enligt rådande samhällseliga normer och de rörelser kroppar utför *ofta* onekligen bär med sig både möjligheter och begränsningar som i sig är meningsbärande och förmedlar kunskap och ideologi. Om alla rörelser utförs under disciplinerade former och total kontroll, har det mening för både individen och samhället. Om många individer utför samma rörelser, är det också något att uppmärksamma. En folkmassa som klappar betyder till exempel en annan sak än en folkmassa som lyfter sina nävar eller handflator.

Angående exemplet Les Mills, finns det två viktiga saker jag vill lyfta fram, och sätta i ljuset av allt ovan. Det ena är att det blir allt svårare för gym att klara sig utan att erbjuda Les Mills-koreografier.⁹⁰ Men de kallas aldrig virala, liknas inte vid infektioner. Det andra är att eftersom Les Mills-koreografier enbart gäller under en begränsad tid, och samma koreografi är gällande för alla gym som erbjuder respektive träningsform, följer som logisk slutsats att alla som går på ett gruppträningspass inom exempelvis Bodyjam under den tremånadersperiod som koreografin gäller, på något av de 15 500 gym som erbjuder Les Mills-koreografier, utför exakt samma rörelser till exakt samma musik. Det är med andra ord väldigt många människor, allt under parollerna "Creating a fitter planet" och "Fighting

---

⁸⁹ Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 64.

⁹⁰ Mary Fraser Berndtsson. "From Meaning to Breathing: Rationalization, Translation, Embodiment, and Cultural Meaning: Four Method Assemblages, Four Realities of Prechoreographed Group Exercise Instructing". Lund: Mastersuppsats vid Sociologiska institutionen, 2012, s. 4.

globesity”.⁹¹ Enligt Les Mills själva sysslar de alltså med folkhälsofrämjande insatser på en global skala – precis som Signe och Axel Höjer gjorde.

En annan intressant sak att ta med i beräkningen är att swingdansandet (och retrotrender i övrigt) tycks tillta i takt med dels det ökade fokuset på kroppskontroll, men dels också med den växande fascismen i Europa som pågått de senaste åren. Inom ramarna för den här uppsatsen finns inget utrymme för så stora undersökningar som skulle krävas för att se huruvida det verkligen finns en korrelation, men det är nämnvärt i syfte att visa hur trender inom helt olika fält kan vara obönhörligt sammanknutna – speciellt när det gäller kroppar.

4.1 Återkoppling till frågeställningar, samt framtida forskning

I sin inledning till *Physical culture, power and the body* skriver Hargreaves och Vertinsky att dans är ett viktigt fält för studier av samband mellan den levda kroppen i relation till statsformation, nationell kultur och globalisering.⁹² Jag vill argumentera för att framtida forskning är relevant inom alla enskilda områden som behandlas inom ramarna för den här uppsatsen, och även inom närliggande områden av kroppslig praxis – framför allt inom fritidsdansen. Medan professionella dansare kan antas ha en större medvetenhet om sitt kroppsbruk och meningsskapandet och -spridandet de förmedlar och är en del av, och mer uppenbart instrueras och skolas, är privatpersoners dans desto mindre uppenbar. Dansen angränsar tydligt till olika aspekter av människors vardag, både träning, nöje, arbete och rekreation, och samtidigt till individernas kroppssyn och eventuella subkulturella eller religiösa tillhörigheter, och är därför ett högst relevant objekt för vidare forskning.

Etnografiska studier av dans i Sverige tycks vara mycket sällsynta. Framför allt den dans som föregår på nattklubbar och dylikt vore ett intressant studieobjekt, eftersom det finns en stor forskningslucka inom det området. Studier av specifika dansområden tenderar att göras långt i efterhand, på anekdotisk grund. Eventuellt beror detta på att dansstilar och subkulturernas betydelse blir uppenbar först i efterhand. Med studier och dokumentation i realtid skulle vi ha underlag för att följa och jämföra olika delar av spontandansen på ett helt annat sätt. I andra hand finns många danscommunities som är verksamma i Sverige. Betydligt fler än vad som studerats. Att undersöka vem som deltar i dem, hur populära de

---

⁹¹ Les Mills International: ”About us”. www.lesmills.com/about-us/

⁹² Jennifer Hargreaves och Patricia Vertinsky (red.). *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007, s. 7.

är, vilka sociala regler som gäller, vad som förmedlas genom dem, vore ovärderligt för att förstå samtida fritidsaktiviteter och deras betydelse och funktion för befolkningen. Det bör även undersökas vad som ligger till grunden för vissa individers val att delta i dansträningspass snarare än andra dansformer. I alla dessa fall är studier intressanta i syfte att kunna följa utvecklingen över tid och se i vilken mån omvärldens strukturer och händelser inverkar på fritids- och dansområdena, eller tvärtom.

Avslutningsvis vill jag återkoppla till frågeställningarna som ställdes i inledningen:

Vilka samband kan vi hitta mellan hur det dansas och samhället i övrigt?

Kroppslig praxis är mänsklig praxis och hur vi dansar är tätt knutet till andra händelser och strömningar i samhället. Genom ett öppet förhållningssätt, nyfikenhet och jämförelser mellan olika teorier kan vi som forskare skapa en mer mångfacetterad men också mer konkret bild av vad dansen är och gör och hur detta kan förvaltas. I den här uppsatsen har jag försökt göra detta med hjälp av teoritriangulering, och upplever att detta varit hjälpsamt.⁹³ Med andra metoder och teorier kan annan information upptäckas.

Varför bör dansen studeras?

Dansen bör studeras eftersom den är en nödvändig del av samhället och studier av den kan leda till information och samband vi inte finner någon annanstans. Fritidsdanser är extra intressant eftersom den för med sig konnotationer av frivillighet och individuellt uttryck.

Vad finns det inom dansen som gör att den utsatts för så specifika förmyndande insatser som danstillståndet är ett uttryck för?

Den här uppsatsen har undersökt fritidsdansens förutsättningar i relation till dansen som naturlig antropologisk företeelse, fritiden som allt mer arbetsliknande och dansens funktion som meningsbärande. Slutsatser som kan dras av detta är att dansen i egenskap av meningsbärande är tätt knuten till ideologier och praktiker kring vad kroppar är, gör, borde vara och borde göra, och att "farliga" danser har utgjort en motpol till rådande kroppsideologier. Tankesättet att sådan dans som är oreglerad och öppen för allmänheten kan leda till bråk och är i behov av reglering, som beskrivs i resultaten från B-uppsatsen i inledningen, kan härledas till den idé om folkmassorna som Gustave Le Bon presenterar i *Massornas psykologi*. Framför allt att den kollektiva själen, med start hos arbetarna, enligt

---

⁹³ Martyn Denscombe. *Forskningshandboken*. Upplaga 2:4. Lund: Studentlitteratur, 2009, s. 189.

Le Bon bör styras åt ett visst håll. Idén om danser som en form av virus är också genomgående, men berör inte den dans som är accepterad av samhällsapparaten. Att dans har använts som upprorsform ger också belägg till det vanligaste skälet som motståndarna till ett avskaffande av danstillståndet uppger, nämligen att det ofta uppstår bråk vid danstillställningar. Huruvida det finns faktiskt statistiskt eller vetenskapligt belägg för detta är osäkert. En annan anledning till politisk misstänksamhet mot dans är det fokus på korrekt kroppsbruk som är en del av både de fascistiska kroppsidealerna, den svenska folkhälsan, pilates och modern dans (Labans metoder), samt gymkulturen. Oreglerad dans kan förstås som ett hot mot den ordning av disciplinerat kroppsbruk som är önskvärd både i den fascistiska samhällskroppen och i den nutida svenska samhällskroppen – även om det i det sistnämnda fallet är mindre uttalat.

Hur kan vi som kulturadministratörer förstå dansens roll och funktion? Finns det begrepp eller verktyg som kan vara till hjälp i praktiskt arbete med dans?

Som administratörer, utövare eller producenter inom kulturområdet bör vi förstå dansen som meningsbärande, vilket innebär att vi bör vara väl medvetna om vilka idéer, ideal och känslor dansen förmedlar. Vi bör också förstå dansen som kroppslig och emotionellt laddad form av kulturutövande. Vi bör vara medvetna om att dans kan innebära många olika saker, eftersom dans i sig är ett generellt begrepp för en allmän del av det mänskliga tillståndet. När vi förstår mer av vad dansen är, kan vi också arbeta mer medvetet med den. Ett exempel på det är att en kan välja huruvida Rudolf von Labans teorier eller metoder är önskvärda i ljuset av kontexten de uppstod i och vad de var ämnade för. Det är naturligtvis inte så att alla som dansar modern dans blir nazister, utan min poäng är att de kontrollerade rörelsernas tid skjutsades in med bland annat Laban, och att vi som kulturadministratörer inte bör blunda för de ideologiska undertoner som kan följa med konstformer som dans. Inom kulturadministrationen kan vi arbeta för att skapa rum för andra typer av rörelser. Den makt vi har som potentiellt arbetande med dans eller andra fysiska uttrycksformer kan inte underskattas – den som bestämmer över människors kropps rörelser bestämmer bevisligen över betydligt mer än bara de mönster som görs av en specifik kropp i en given stund.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Berg, Annika. *Den gränslösa hälsan – Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen*. Avhandling i idéhistoria vid Uppsala Universitet. Västerås: Edita Västra Aros, 2009.

Burleigh, Michael och Wipperman, Wolfgang. *The Racial State: Germany 1933-1945*. 9 upplaga. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Dawkins, Richard. *The Selfish Gene*. 2 upplaga. Oxford: Oxford University Press, 1989.

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken*. Upplaga 2:4. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Fraser Berndtsson, Mary. ”From Meaning to Breathing: Rationalization, Translation, Embodiment, and Cultural Meaning: Four Method Assemblages, Four Realities of Prechoreographed Group Exercise Instructing”. Lund: Mastersuppsats vid Sociologiska institutionen, 2012.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3563831&fileId=3563844>

Gonen, Jay Y. *The Roots of Nazi Psychology: Hitler's Utopian Barbarism*. Lexington: The University Press of Kentucky, 2009

Hargreaves, Jennifer och Vertinsky, Patricia. *Physical culture, power, and the body*. Upplaga 1. Oxon: Routledge, 2007.

Kampa-Ohlsson, Christl. ”Utvärdering av Pilates – en sjukgymnastisk gruppaktivitet vid nack- och ryggbesvär”. Projektarbete vid företagsläkarkursen, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet 2003/2004.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/23379/3/gupea_2077_23379_3.pdf

Kant, Mation och Karina, Lilian. *Hitler's Dancers*. 1 upplaga. New York: Berghahn Books, 2004.

Le Bon, Gustave. *Massans psykologi*. 1 upplaga. Stockholm: Albert Bonniers boktryckeri, 1912.

Lilliestam, Lars. *Musikliv*. 1 upplaga. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006.

Owens Zalampas, Sherree. *Adolf Hitler: A Psychological Interpretation of His Views on Architecture Art and Music*. Bowling Green State University Popular Press, 1990.

Peterson Royce, Anya. *The Anthropology of Dance*. 2 upplaga. Hampshire: Dance Books Ltd, 2002.

Rojek, Chris. *Capitalism and Leisure Theory*. 1 upplaga. London: Tavistock Publications Ltd, 1985.

Sjölin, Celeste. ”Rör dig inte! Om danstillståndet som symtom på bio-makt och förmynderi”, B-uppsats i Kulturadministration vid Lunds Universitet. 2015.

Ulvros, Eva Helen. *Dansens och tidens virvlar*. 1 upplaga. Lund: Historiska media, 2004.

Digitala källor

Skatteverket: ”Personalvårdsförmån, motion och friskvård”, kontrollerad 2015-06-02.
<https://www.skatteverket.se/foretagorganisationer/arbetsgivare/formaner/personalvard-sformanmotionochfriskvard.106.233f91f71260075abe880009911.html>

Herräng Dance Camp: ”History and philosophy”, kontrollerad 2015-06-02.
<https://www.herrang.com/history-and-philosophy>

Les Mills International: ”About us”, kontrollerat 2015-06-02.
<http://www.lesmills.com/about-us/>

Les Mills International: ”Bodyjam”, kontrollerad 2015-06-02.
<http://www.lesmills.com/workouts/fitness-classes/bodyjam/>

Les Mills International: ”Sh’bam”, kontrollerad 2015-06-02.
<http://www.lesmills.com/workouts/fitness-classes/shbam/>

Les Mills International: Hastings, Bryce. ”Dance your way to a healthy brain”.
Kontrollerad 2015-06-02.
<http://www.lesmills.com/knowledge/fitness-research/dance-and-brain-function/>

Balanced Body: ”Pilates Origins”. Kontrollerad 2015-07-28.
<http://www.pilates.com/BBAPP/V/pilates/origins-of-pilates.html>

Video

Freak Out!, privat kopia, regisserad av Carl Javér, Sverige 2014.

Dancing Cheek to Cheek. Episode 2: Revolution on the Dance Floor. BBC Four. 2014-12-02. Hämtat från Youtube senast 2015-06-02.
<https://www.youtube.com/channel/UC2HG-jyNj1Izahb3aRG78SQ>

Som en dans: Den svenska dansens historia. UR Samtiden. SVT, 2012.
<http://www.ur.se/Produkter/174864-UR-Samtiden-Som-en-dans-Den-svenska-dansens-historia>

Tidningsartikel

Baas, David. ”Jämförde romer med cancer – vägrar backa”, Expressen 2014-09-09.
<http://www.expressen.se/nyheter/val2014/jamforde-romer-med-cancer--vagr-ar-backa/>